

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього
процесу в закладах дошкільної освіти
з питань уникнення враження мінами, вибухонебезпечними
предметами та ознайомлення з правилами поведінки
в надзвичайних ситуаціях

Одним із важливих пріоритетів у діяльності закладів дошкільної освіти є забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, які на сьогодні страждають від російської воєнної агресії. А життя та здоров'я дітей – це найбільша цінність людства.

Володіти необхідними знаннями, потрібними для подальшої безпечної життєдіяльності, є важливим завданням для кожного з дорослих.

Враховуючи широкомасштабну війну російських окупаційних військ на всій території України, є велика загроза отримати враження мінами та вибухонебезпечними предметами.

Вбачаємо за доцільне проведення протягом місяця роботи з просвіти учасників освітнього процесу в закладах дошкільної освіти щодо питань мінної небезпеки і вибухонебезпечних предметів та дій в надзвичайних ситуаціях.

Головним для всіх дорослих, які опікуються дітьми раннього та дошкільного віку, повинен бути контроль за переміщенням дітей за межами будівель.

Не допускати прогулянок дітей без догляду дорослих. Обов'язково обстежувати територію, де проходять прогулянки, з метою виявлення вибухонебезпечних та підозрілих предметів. Пояснювати дітям, про небезпеку, яку несуть незнайомі предмети, покинуті іграшки тощо.

Рекомендуємо вихователям проводити з дітьми дошкільного віку роз'яснювальну роботу щодо безпечної поведінки в умовах воєнного стану з використанням різних форм організації освітньої діяльності.

Для організації роботи з дітьми радимо скористатися інформаційно-освітніми матеріалами, що розміщені на сайті МОН у вільному доступі:

- [«Сучасне дошкілля під крилами захисту».](#)
- [поради з надання першої психологічної допомоги людям, які пережили кризову подію;](#)
- [поради ід експертів ЮНІСЕФ «Як підтримати дітей у стресових ситуаціях»;](#)
- [інформаційний комікс для дітей «Поради від захисника України»;](#)
- хрестоматія для дітей дошкільного віку [«Моя країна – Україна»](#) з національно-патріотичного виховання;

- довідник «У разі надзвичайної ситуації або війни», в якому зібрані поради, як захистити себе у надзвичайній ситуації;
- про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану можна дізнатися з листа МОН № 1/3737-22 від 29.03.2022.
- питання організації освітнього процесу у закладах освіти регламентовано листом МОН № 1/3371-22 від 06.03.2022 «Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій»;
- лист МОН від 02.04.2022 р. № 1/3845-22 «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні»

Правила поведження у надзвичайних ситуаціях

1. У разі загрози ураження стрілецькою зброєю:

- закрити штори або жалюзі (заклеїти вікна паперовими стрічками) для зниження ураження фрагментами скла;
- вимкнути світло, закрити вікна та двері;
- зайняти місце на підлозі в приміщенні, що не має вікон на вулицю (коридор, ванна кімната, передпокій);
- інформувати різними засобами про небезпеку близьких чи знайомих.

2. У разі загрози чи ведення бойових дій:

- закрити штори або жалюзі (заклеїти вікна паперовими стрічками, скетчем) для зменшення ураження фрагментами скла. Вимкнути живлення, закрити воду і газ, загасити (вимкнути) пристрої для опалення;
- взяти документи, гроші і продукти, предмети першої необхідності, медичну аптечку;
- відразу залишити приміщення, сховатися у підвалі або у найближчому сховищі;
- попередити сусідів про небезпеку, допомогти людям похилого віку і дітям;
- без крайньої необхідності не залишати безпечне місце перебування;
- проявляти крайню обережність; не варто панікувати.

3. Якщо стався вибух:

- уважно озирнутися навколо, щоб з'ясувати вірогідність небезпеки подальших обвалів і вибухів, чи не висить з руїн розбите скло, чи не потрібна комусь допомога;

- якщо є можливість - спокійно вийти з місця пригоди. Опинившись під завалами - подавати звукові сигнали. Пам'ятайте, що за низької активності людина може вижити без води упродовж п'яти днів;
- виконати всі інструкції рятувальників.

4. Під час повітряної небезпеки:

- відключити живлення, закрити воду і газ;
- загасити (вимкнути) пристрої для опалення;
- взяти документи, гроші і продукти, предмети першої необхідності, аптечку;
- попередити про небезпеку сусідів і, у разі необхідності надати допомогу людям похилого віку та хворим;
- дізнатися, де знаходиться найближче місце укриття. Переконатися, що шлях до нього вільний і укриття знаходиться у придатному стані;
- як якнайшвидше дійти до захисних споруд або сховатися на місцевості. Дотримуватися спокою і порядку. Без крайньої необхідності не залишати безпечного місця перебування. Слідкувати за офіційними повідомленнями.

5. Під час масових заворушень:

- зберігати спокій і розсудливість;
- під час знаходження на вулиці - залишити місце масового скупчення людей, уникати агресивно налаштованих людей;
- не піддаватися на провокації;
- надійно зачиняти двері. Не підходити до вікон і не виходити на балкон. Без крайньої необхідності не залишати приміщення.

6. Якщо Вас захопили у заручники і Вашому життю є загроза:

- постаратися запам'ятати вік, зріст, голос, манеру говорити, звички тощо злочинців, що може допомогти їх пошуку;
- за першої нагоди постаратися сповістити про своє місцезнаходження рідним або поліції;
- намагатися бути розсудливим, спокійним, миролюбним, не піддавати себе ризику;
- якщо злочинці знаходяться під впливом алкоголю або наркотиків, намагатися уникати спілкування з ними, оскільки їхні дії можуть бути непередбачуваними;
- не підсилювати агресивність злочинців своєю непокорюю, сваркою або опором;
- виконувати вимоги злочинців, не створюючи конфліктних ситуацій, звертатися за дозволом для переміщення, відвідання вбиральні тощо;
- уникати будь-яких обговорень, зокрема політичних тем;

- нічого не просити;
- якщо Ви тривалий час знаходитеся поряд зі злочинцями, постаратися встановити з ними контакт, визвати гуманні почуття;
- уважно слідкувати за поведінкою злочинців та їхніми намірами, бути готовими до втечі, пересвідчившись у високих шансах на успіх;
- спробувати знайти найбільш безпечне місце у приміщенні, де знаходитеся і де можна було б захищати себе під час штурму (кімната, стіни і вікна якої виходять не на вулицю - ванна кімната або шафа). У разі відсутності такого місця - падати на підлогу за будь-якого шуму або у разі стрільбі;
- при застосуванні силами спеціального призначення сльозогінного газу, дихати через мокру тканину, швидко і часто блимаючи, викликаючи сльози;
- під час звільнення виходити швидко, речі залишати там, де вони знаходяться, через ймовірність вибуху або пожежі, беззаперечно виконувати команди групи захоплення.

7. При проведенні евакуації цивільного населення з небезпечної зони:

- взяти документи, гроші й продукти, необхідні речі, лікарські засоби;
- за можливості, надати допомогу пенсіонерам, людям з обмеженими можливостями;
- дітям дошкільного віку вкласти до кишені або прикріпити до одягу записку, де зазначається ім'я, прізвище, дата народження, домашня адреса, а також прізвище матері та батька та їх контактні телефони;
- переміщатися за вказаною адресою.
- у разі необхідності звернутися за допомогою до поліції чи спеціальних служб та медичних працівників.

Правила поводження з вибухонебезпечними предметами

Під вибухонебезпечними предметами слід розуміти будь-які пристрої, засоби, підозрілі предмети, що здатні за певних умов вибухати.

1. До вибухонебезпечних предметів належать:

- вибухові речовини - хімічні з'єднання або суміші, здатні під впливом певних зовнішніх дій (нагрівання, удар, тертя, вибух іншого вибухового пристрою) до швидкого хімічного перетворення, що саморозповсюджується, з виділенням великої кількості енергії і утворенням газів.
- боєприпаси - вироби військової техніки одноразового вживання, призначені для враження живої сили супротивника. До боєприпасів належать:
 - бойові частки ракет;
 - авіаційні бомби;
 - артилерійські боєприпаси (снаряди, міни);

- інженерні боєприпаси (протитанкові і протипіхотні міни);
 - ручні гранати;
 - стрілецькі боєприпаси (набої до пістолетів, карабінів, автоматів тощо);
 - піротехнічні засоби:
 - патрони (сигнальні, освітлювальні, імітаційні, спеціальні);
 - вибухові пакети;
 - петарди;
 - ракети (освітлювальні, сигнальні);
 - гранати;
 - димові шашки.
 - саморобні вибухові пристрої - пристрої, в яких застосований хоча б один елемент конструкції саморобного виготовлення:
 - саморобні міни-пастки;
 - міни-сюрпризи, що імітують предмети домашнього побуту, дитячі іграшки або речі, що привертають увагу.
- У разі знаходження вибухонебезпечного пристрою **заборонено**:
- наближатися до предмета;
 - пересувати його або брати до рук;
 - розряджати, кидати, вдаряти по ньому;
 - розпалювати поряд багаття або кидати до нього предмет;
 - приносити предмет додому, у заклад освіти.

2. Необхідно негайно повідомити поліцію або дорослих про знахідку!

Під час прогулянок необхідно ретельно дивитись під ноги та навколо себе, особливо у парку, лісі, біля водойм тощо.

Практично всі вибухові речовини чутливі до механічних дій і нагрівання. Поводження з ними вимагає граничної уваги і обережності.

Слід пам'ятати, що розмінуванням, знешкодженням або знищенням вибухонебезпечних предметів займаються тільки підготовлені фахівці-сапери, допущені до цього виду робі!

Злочинці зазвичай поміщають вибухонебезпечні предмети у звичайні портфелі, сумки, банки, пакунки і потім залишають у багатолюдних місцях.

Відомі випадки застосування їх у авторучках, мобільних телефонах, гаманцях, дитячих іграшках.

Тому бездоглядні предмети на території або в приміщенні закладу освіти, в транспорті, кінотеатрі, магазині, на вокзалі тощо вимагають особливої уваги.

Є декілька ознак, що дозволяють припустити, що маємо справу з вибуховим пристроєм.

3. Слід звертати увагу на:

- припарковані біля будівель дитячих садків автомашини, власники яких невідомі або державні номери якої не знайомі мешканцям, а також коли автомобіль давно непорушно припаркований;
- наявність у знайденому механізмі антени або приєднаних до нього дротів;
- звуки, що лунають від предмета (цокання годинника, сигнали через певний проміжок часу), мигтіння індикаторної лампочки;
- наявність джерел живлення на механізмі або поряд з ним (батареї, акумулятори тощо);
- наявність розтяжки дротів або дротів, що тягнуться від механізму на велику відстань.

У разі знаходження підозрілого предмета на території закладу дошкільної освіти, потрібно негайно повідомити про знахідку керівника закладу, працівників поліції чи службу з надзвичайних ситуацій!

4. У разі знаходженні вибухонебезпечного пристрою:

1. Негайно повідомити чергові служби органів внутрішніх справ, цивільного захисту;
2. Не підходити до предмета, не торкатися і не пересувати його, не допускати до знахідки інших людей;
3. Припинити всі види робіт в районі виявлення вибухонебезпечного предмета.
4. Не користуватися засобами радіозв'язку, мобільними телефонами (вони можуть спровокувати вибух).
5. Дочекатися прибуття фахівців; вказати місце знахідки та повідомити час її виявлення.

У випадку, коли в закладі освіти знайдено вибуховий пристрій й здійснюється евакуація:

- одягніть дітям одяг з довгими рукавами, щільні брюки і взуття на товстій підошві (це може захистити від осколків скла);
- під час евакуації слідуйте маршрутом, вказаним органами, що проводять евакуацію;
- тримайтеся подалі від обірваних ліній енергопостачання.

5. Якщо заклад дошкільної освіти опинився поблизу епіцентру вибуху:

- обережно обійдіть всі приміщення, щоб перевірити чи немає витоків води, газу, спалахів й т. д. У темряві в жодному випадку не запалюйте сірника або свічки - користуйтеся ліхтариком;
- негайно вимкніть всі електроприлади, перекрийте газ, воду;

- з безпечного місця зателефонуйте рідним та близьким і стисло повідомте про своє місцезнаходження, самопочуття;

- перевірте, чи потребують допомоги інші діти й працівники закладу.

Опинившись поблизу вибуху, стримайте свою цікавість і не намагайтеся наблизитись до епіцентру, щоб розгледіти або допомогти рятівникам.

Найкраще, що можна зробити - залишити небезпечне місце. До того ж, варто знати, що зловмисники часто встановлюють вибухові пристрої парами, щоб, через деякий час після вибуху першої з них, пролунав другий вибух.

Зловмисники розраховують на те, що після першого вибуху на його місці зберуться люди, у тому числі й представники силових структур, і при повторному вибуху жертв буде набагато більше.

6. Звертаємо увагу, що:

- не слід робити самостійно жодних маніпуляцій із знахідками або підозрілими предметами, що можуть виявитися вибуховими пристроями;

- виявивши річ без господаря, треба звернутися до працівника поліції та не можна торкатися знахідки;

- не користуйтеся мобільним та радіозв'язком поблизу підозрілої знахідки.

Для поштової кореспонденції з пластиковою міною характерна надмірна товщина, пружність, вага не менше 50 г і ретельна упаковка. На конверті можуть бути різні плями, проколи, можливий специфічний запах. Повинно насторожити настирне бажання вручити лист неодмінно в руки адресата і надписи на кшталт: «розкрити тільки особисто», «особисто в руки», «секретно» і т. п. Підозрілий лист не можна відкривати, згинати, нагрівати або опускати у воду.

7. Поради керівнику закладу дошкільної освіти:

Останнім часом почастишали випадки телефонних повідомлень про замінування приміщень та виявлення підозрілих предметів, що можуть виявитися вибуховими пристроями.

На такий випадок пропонуємо заходи попереджувального характеру:

- посилити пропускний режим при вході і в'їзді на територію закладу, пильнувати системи сигналізації і відеоспостереження;

- проводити обходи території закладу і періодичну перевірку складських приміщень на предмет своєчасного виявлення вибухових пристроїв або підозрілих предметів;

- організувати проведення спільних із працівниками цивільного захисту, правоохоронних органів інструктажів і практичних занять з питань дій у разі загрози або виникнення надзвичайних подій.

У разі виявлення підозрілого предмета працівниками закладу освіти потрібно негайно повідомити правоохоронні органи, територіальні органи управління з питань цивільного захисту.

До прибуття оперативно-слідчої групи керівник закладу освіти повинен дати вказівку співробітникам знаходитися на безпечній відстані від знайденого предмета.

У разі потреби - евакуйовувати людей згідно наявного плану евакуації.

8. Алгоритм дій у надзвичайній ситуації (далі - НС)

1. Визначити, який тип небезпеки: захоплення будівлі, обстріл, повітряна атака, пожежа, повінь, хімічна чи біологічна атака.

2. Чи безпечно у приміщенні? Аварійне блокування, укриття у приміщенні, евакуація за межі.

3. Обрати план реагування в залежності від умов надзвичайної ситуації та визначити команду реагування.

3.1.Зазначити необхідну інформацію:

- контакти екстрених служб для оповіщення;
- відповідальний за інформування персоналу про НС;
- спосіб сповіщення персоналу про НС;
- відповідальний за інформування екстрених служб;
- способи сповіщення екстрених служб;
- способи сповіщення екстрених служб у випадку зникнення зв'язку;
- відповідальний за сповіщення батьків або законних представників дітей;
- способи сповіщення батьків або законних представників дітей;
- способи отримання інформації щодо перебігу НС від офіційних джерел під час перебування в укритті;
- способи комунікації між колективом та адміністрацією закладу освіти під час НС;
- відповідальний за реалізацію плану дій у випадку НС у групі;
- відповідальний за тривожну валізу;
- відповідальний за облік та взаємодію з дітьми.

4. визначити план дій вихователя у випадку: евакуації за межі закладу, аварійного блокування, укриття у приміщенні закладу освіти.

5. залишити небезпечне місце відповідно до мапи евакуації вікових груп.

9. Телефони рятувальних та аварійних служб:

112 — Єдиний номер виклику всіх служб екстреної допомоги (диспетчер викличе бригаду потрібної служби)

101 — Пожежно-рятувальна служба

102 — Поліція

103 — Швидка медична допомога

104 — Аварійна служба газової мережі

0 800 501 482 — телефон довіри СБУ.

Будьте пильними! Бережіть себе!